

МАМЧУР С.М.

студентка 1-го курсу спеціальності «Правознавство» Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир, Україна

Науковий керівник: Лященко Р.Д., к. ю. н., доцент кафедри правознавства Житомирського національного агроекологічного університету.

ОФІЦІОЗНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Незважаючи на те, що дослідження проблем тлумачення норм права належить до ряду «вічних», проте у час реформаційних змін у суспільстві й державі, коли переглядаються фундаментальні положення правової науки, вони набувають особливої гостроти й актуальності. Істотні зміни, що відбулися в політичному й суспільному житті, спрямовані на формування громадянського суспільства й правової держави, основоположними принципами якої є пріоритетність прав і свобод людини, внесли свої корективи до усвідомлення необхідності переосмислення застарілих підходів до механізму правореалізаційного процесу, важливим елементом якого є тлумачення норм права.

Останнім часом виникають суперечки щодо офіційного тлумачення. Одні вчені відносять його до офіційного тлумачення, інші – до неофіційного. Та деякі вчені-юристи виділяють офіційне тлумачення як окремий вид тлумачення права.

Чітке й правильне застосування норми права, винесення законних і обґрунтованих правових рішень неможливе без належного тлумачення норми, яка підлягає застосуванню. У свою чергу, інтерпретаційну діяльність не можна уявити без належним чином розробленого теоретичного підґрунтя. Саме тому тлумачення як фундаментальна філософсько-юридична категорія здавна привертає до себе увагу дослідників і має певне теоретичне висвітлення в юридичній і філософській літературі. Розробляючи проблематику тлумачення, учені до цього часу не озброїли правозастосовну практику належними правилами, за допомогою яких можна було б без особливих зусиль з'ясувати зміст норми права.

З огляду на це сучасна юридична наука ще далека від того, щоб зробити остаточний висновок про наявність уже сформованої, завершеної теорії юридичного тлумачення, оскільки поза сферою широкого наукового осмислення ще залишилося багато невирішених проблем. Зокрема, потребують переосмислення підходи щодо поняття офіційного тлумачення. Залишаються суперечливими питання меж офіційного тлумачення норм права [1, с.5-6].

Тривалий час у теорії права об'єктом дослідження учених переважно були такі проблеми, як визначення поняття офіційного тлумачення, його мета, значення та види. Окремі аспекти принципів даного тлумачення привертали увагу сучасних дослідників: Д. Бараташвілі, Д. Гаврилова, В. Карташова, О.

Петрушевича, П. Рабиновича, Л. Соцура, Ю. Тодики, С. Федика, П. Єлькінд. Але все ж таки ця тема не отримала у працях учених достатнього висвітлення.

Традиційно тлумачення норм права поділяється на офіційне й неофіційне. Офіційне тлумачення здійснюється компетентними державними органами, посадовими особами, закріплюється в спеціальному акті і є юридично обов'язковим. На відміну від нього, неофіційне тлумачення формально не є обов'язковим, оскільки дається суб'єктами, що не мають офіційного статусу й повноважень офіційно тлумачити норму права [2, с.388].

У юридичній літературі є пропозиції щодо необхідності виділення третього виду тлумачення, що знаходиться на стику офіційного й неофіційного. Це так зване офіціозне тлумачення [3, с.15]. До такого виду пропонується віднести виступи парламентаріїв, членів уряду, прокурорів, суддів по телебаченню, на радіо, у пресі з роз'ясненням положень якогось закону. Вважається, що займана вказаними особами посада, їх безпосередня участь у відправленні найважливіших державних функцій свідчить про високий авторитет таких роз'яснень. Л. В. Соцура пропонує до офіціозного тлумачення відносити компетентні роз'яснення, що проводяться радіо- і тележурналістами у зв'язку з ухваленням закону або раніше прийнятих норм для обґрунтування юридично значущої суспільної події [4, с. 58-59].

Проте, на думку вчених, офіціозне тлумачення за своєю суттю є неофіційним тлумаченням, оскільки не має формальної обов'язковості. Суб'єкт, що здійснює таке тлумачення норми, виражає свої власні погляди й думки. Якщо таке тлумачення дається фахівцем у галузі юриспруденції, то воно нічим не відрізняється від неофіційного професійного. Роз'яснення ж тележурналістів є не що інше, як неофіційне буденне тлумачення. Засоби масової інформації таким чином доводять до відома широкого кола громадськості суть, мету призначення законів, що приймаються, або підзаконних актів.

Офіціозне тлумачення – це надання роз'яснень правового характеру спеціалістами – особами, які можуть мати відношення до здійснення правових дій або бути спеціалістами у сферах, що є суміжними з правовою.

Відмінними рисами офіціозного тлумачення є те, що воно не підкріплюється державним примусом, виступає засобом здійснення цілей преси, характеризується широким колом учасників (слухачів) і вузьким колом тих, хто використовує засоби масової інформації, оперативністю і доступністю, можливістю кожним учасником виражати почуття та висловлювати свої погляди і передбачення.

Офіціозне тлумачення дається офіційними державними органами, але формально не має обов'язкового значення, хоча безсумнівно володіє певним авторитетом. Офіційне тлумачення міститься в актах, що мають юридично обов'язкове значення (постанови, ухвали тощо), офіціозне ж міститься в документах юридично необов'язкових для інших суб'єктів. У числі таких документів офіціозного тлумачення можна назвати, наприклад, узагальнення,

огляди судової практики, що публікуються в спеціалізованих виданнях. Сюди ж слід віднести інформаційні листи, що розсилаються центральними державними органами.

Хоча таке тлумачення формально не обов'язкове для інших суб'єктів, проте робить істотний вплив на правозастосовну практику інших органів, особливо нижчестоящих. Чи не будучи формально обов'язковим, воно впливає в силу авторитету органу, від якого виходить, і в силу його правильності та обґрунтованості. Очевидно, що недостатньо обґрунтоване, сумнівної властивості офіційне тлумачення може бути аргументовано відкинуто правозастосовним суб'єктом.

Отже, підсумовуючи викладене, слід зазначити, що без глибокого розуміння змісту норм права неможлива їх ефективна реалізація, систематизація, формування правової культури та правосвідомості, розроблення та прийняття нових норм. Саме тлумачення забезпечує процес і результати з'ясування та роз'яснення змісту правових норм.

Ми поділяємо позицію вчених, що офіційне тлумачення повинно існувати як окремий вид тлумачення норм права. Адаже роз'яснення, що надаються спеціалістами, які мають відношення до здійснення правових дій, наприклад, у Верховній Раді України, на телебаченні, у пресі дає можливість пересічним громадянам краще розуміти та орієнтуватися в нормативно-правових актах, особливо первинних.

У сучасних умовах актуальність офіційного тлумачення значно зросла. Це пояснюється тим, що в останні роки українське законодавство ґрунтовно оновилося, у ньому з'явилися нові норми і навіть галузі права. Правотворчість сьогодні здійснюється на інших принципах, застосовуються нові юридичні терміни та конструкції, цілком інший тип регулювання. У цих умовах офіційне тлумачення і повинно відігравати свою місію як важливий інструмент пізнання та роз'яснення права.

Список використаних джерел:

1. Тодька Ю. Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика. Монография. – Харьков: Факт. 2001 – 328 с.
2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави і права. – Київ, 1994. – 236 с.
3. Воппенко Н. Н. Официальное толкование норм права, 1976. – 119 с.
4. Соцуру Л. В. Неофициальное толкование норм права: Учеб. Пособие – м.: Профобразование, 2000. – 112 с.